

Els trastorns del desenvolupament a l'escola

Rosa Nicolau Palou

Psicòloga especialista en clínica

Servei de Psiquiatria i Psicologia Infanto-Juvenil
Hospital Clínic

Professora Associada mèdica
UB

Agrupen una sèrie d'afeccions d'inici en el desenvolupament generalment abans de primària que afecta a totes les àrees de la persona;

la personal

la familiar

l'acadèmica

la social

Els trastorns del neurodesenvolupament

Els trastorns del
neurodesenvolupament

Estan vinculats al funcionament
del sistema nerviós i de la
maduració del cervell

La manifestació és diferent
segons l'etapa del
desenvolupament

No són problemes estàtics
evolucionen d'acord amb el
sistema nerviós central

Els trastorns del
neurodesenvolupament

Les manifestacions
desadaptatives són el fruit ;

- Dels símptomes del trastorn en si
- Més de les conseqüències de viure amb ells

No existeixen marcadors
biològics pel diagnòstic

Els trastorns del
neurodesenvolupament

Són poligenètics i es poden
solapar el símptomes clínics

Sovint es presenten de forma co-
ocurrent:

- TEA+TDAH
- TEA+Tr. aprenentatge
- TDAH+Traston d'aprenentatge
- DI+TEA+TDAH
- TDAH+TICS o Gilles de la Tourette+Tr.
Aprenentatge+Tr. De la comunicació...

Els trastorns del neurodesenvolupament

Alta heterogeneïtat de presentació de trastorn segons:

Edat i moment evolutiu però sobretot segons propi desenvolupament i funcionament

Gènere

Co-ocurrència de trastorns

Experiències vitals de l'afectat

I les conseqüències que hagi rebut en el dia a dia

Trastorns del
neurodesenvolupament

TEA

Discapacitat Intel.lectual

TDAH

Gilles de la Tourette

REPTE ACTUAL

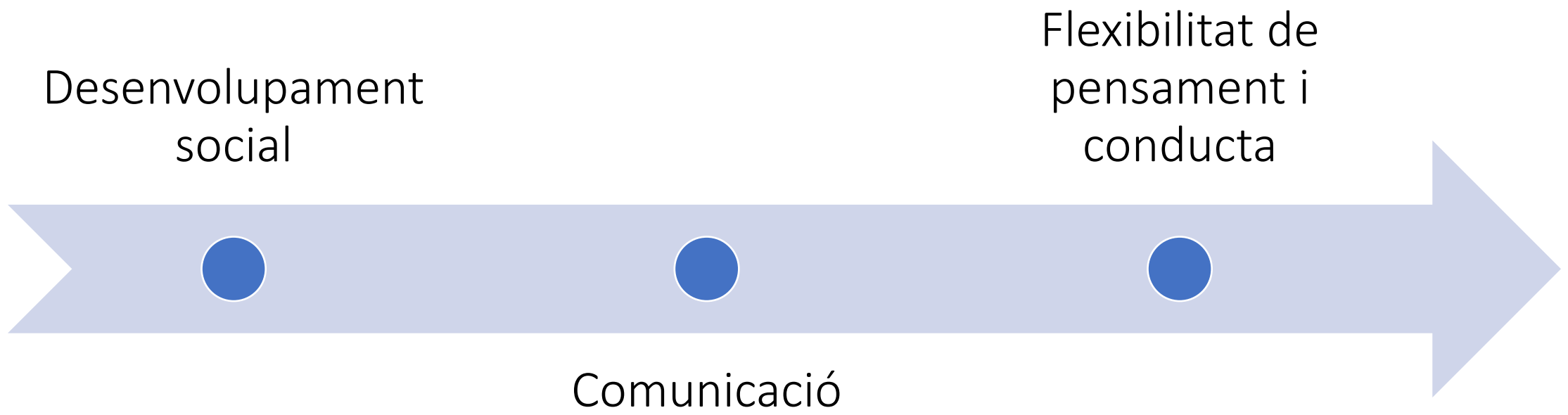
Co-ocurrència de trastorns

Trastorn de
l'Espectre Autista
TEA

TEA

Triada d'afectació de l'autisme

La comunicació

Els infants amb TEA estan privats de la comprensió intuitiva i de l'aprenentatge incidental

Llenguatge = produir

Comunicar = significat

Parlar és diferent a comunicar

Cal comprendre:

Que el nen parli no significa que ho usi a voluntat

Que sembli que comprén no és real

7 % verbal

37% vocal

55% visual

Trastorn de l'espectre Autista -TEA

Alteracions:

Comunicació, poden tenir llenguatge però aquest no és comunicatiu

Interacció

Conducta i llenguatge repetitiu- estereotipat

Dificultats en l'àrea sensorial

Prevalença 1/45 a 1%

Entre el 50-70% presentaran una altre Tr associat i en un 25-50% les comorbiditats són múltiples, poden tenir associats problemes mèdics.

Aproximadament un 30% presentaran DI

Un 82% necessitaran adaptacions educatives

Trastorn de l'espectre Autista -TEA

És freqüent que presentin conductes agressives, negativistes davant ordres o demandes, explosives per l'alta emocionalitat, autolesives, trenquin normes socials ...

RIGIDESA

ANSIETAT

LITERALITAT

NO SABEN
DEMANAR AJUDA

ESCOLA

La majoria estan en escoles ordinàries on hi ha un alt nivell sensorial, múltiples canvis, aprenentatge i material poc centrat en els seus interessos, se'ls hi demana un esforç mental, i es troben en situacions socials poc gratificants

Trastorn per dèficit
d'atenció amb
hiperactivitat

Trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat

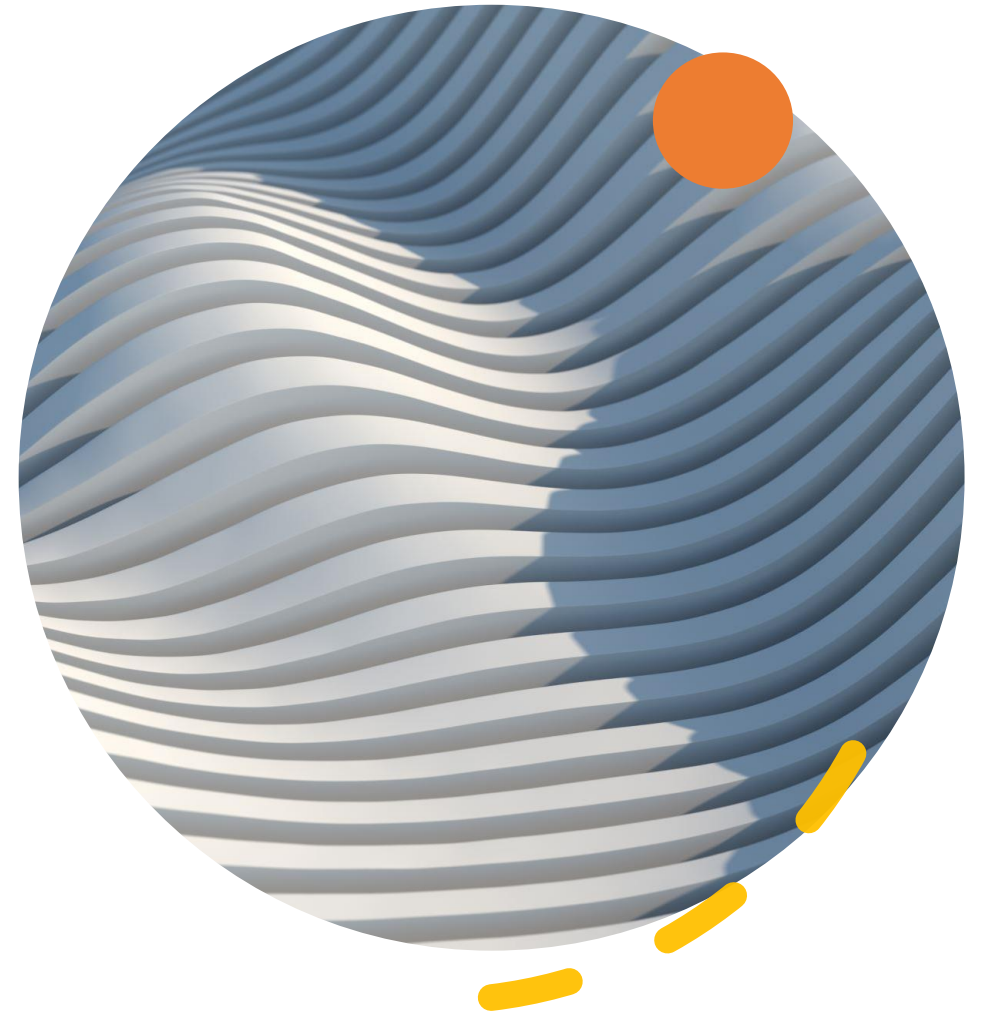
Prevalença del 5% ,

El subtipus de TDAH del pacient pot canviar segons moment evolutiu

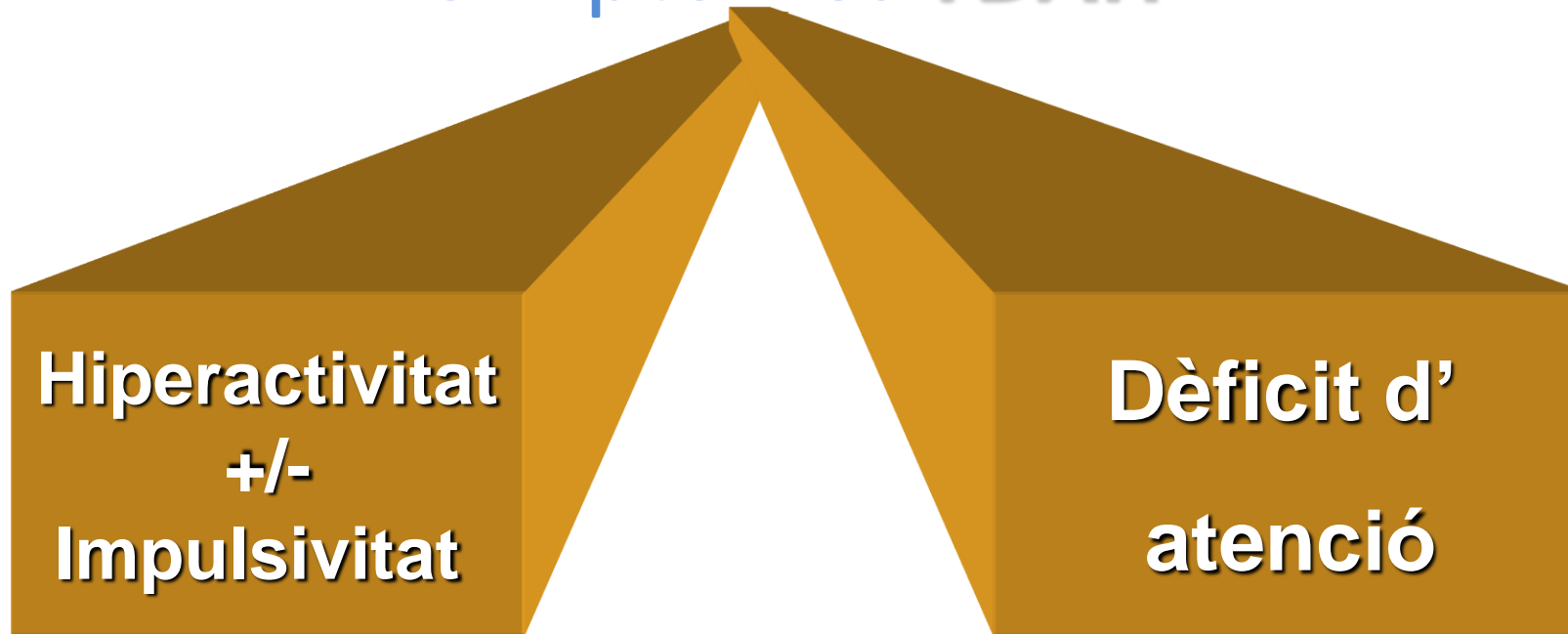
El 70-80% presentaran almenys 1 trastorn comòrbid

En TDAH es troba un 21% amb TEA **fins al 2013 no es podia diagnosticar la comorbiditat*

En TEA es troba que entre un 20%-50% presenten símptomes o el trastorn de TDAH

Símtomes TDAH

El Trastorn per dèficit d'atenció amb Hiperactivitat

Dificultat per autogovernar-se

- Dirigir la capacitat atencional cap a un objectiu
- Dirigir la conducta
- Dirigir les emocions

Dificultat en inhibir les respostes prepotents

- Els desitjos interns
- Les reaccions emocionals
- Les conductes tan cognitives, verbals com del comportament

Trastorn de l'Espectre Autista +
Trastorn per dèficit d'atenció
amb Hiperactivitat

TDAH

Inhibició

Retenció resposta prepotent

Planificació/resolució de problemes

Memòria de treball

TEA

Flexibilitat cognitiva

Planificació

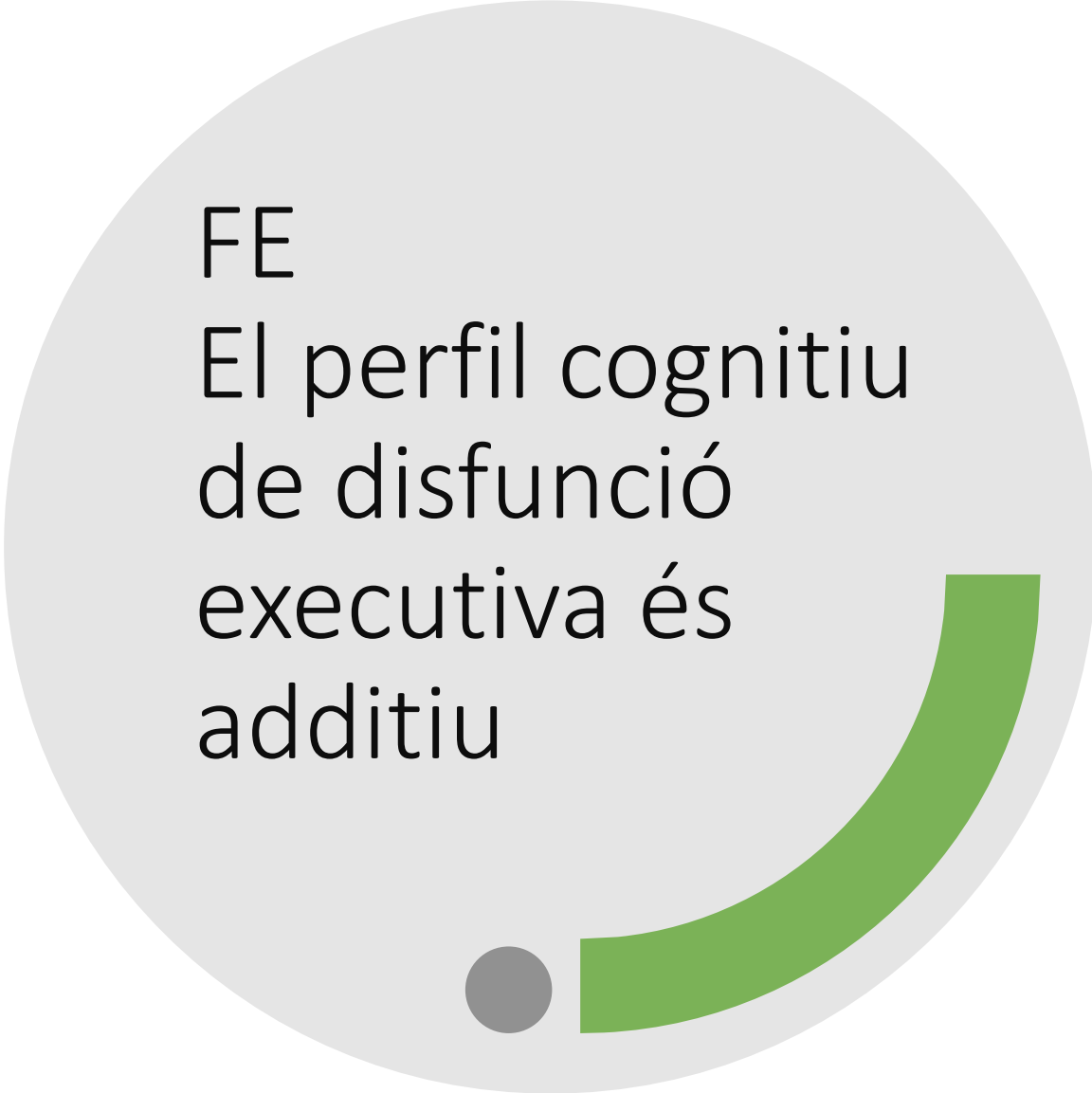
Abstracció

Generalització

Atenció al detall

FE

El perfil cognitiu
de disfunció
executiva és
additiu

TEA + TDAH

Perfil d'alumne més impulsiu, explosiu no pot frenar passa a l'acció, agressivitat

No sap comunicar tot el que el molesta pot utilitzar l'agressió

Molta dificultat en el compliment de tasques

Totes les dificultats que es deriven d'una persona amb TDAH independentment de la intel·ligència

El TDAH interfereix l'aprenentatge de forma greu si no pot compensar

Exercici físic

Els estudis indiquen que l'exercici físic té efectes de petits a moderats sobre diversos aspectes de la cognició en persones amb TDAH i TEA, especialment;

- en tasques senzilles d'aprenentatge
- en la inhibició de resposta

Aproximadament el 62% responen favorablement a aquesta intervenció.

Hollis C, Falconer CJ, Martin JL, Whittington C, Stockton S, Glazebrook C, et al. Annual research review: digital health interventions for children and young people with mental health problems - a systematic and meta-review. *J Child Psychol Psychiatry Allied Discip.* 2017;58(4):474–503. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12663>. ones .

Discapacitat
intel.lectual

Discapacitat intel.lectual

La discapacitat forma part de la condició humana

“Quasi totes les persones tindran algun tipus de discapacitat, permanent o transitòria, al llarg de la seva vida i les dificultats seran molt més grans si arriben a una edat avançada”

OMS, 2011

DI 1-2%

Limitacions significatives de la conducta adaptativa

- Es mesuren les habilitats conceptuals, socials i pràctiques

Edat d'inici anterior a 18 anys

la DI en general s'origina en el moment del naixement, desenvolupament fetal, part o poc després néixer. També pot ser adquirida.

Discapacitat intel·lectual

Limitacions significatives del QI

Nivell de gravetat

Criteri

DI lleugera 85%

50-55 i 70

DI moderada 10%

35-40 i 50-55

DI greu 3-4%

20-25 i 35-40

DI profunda 1-2%

< 20-25

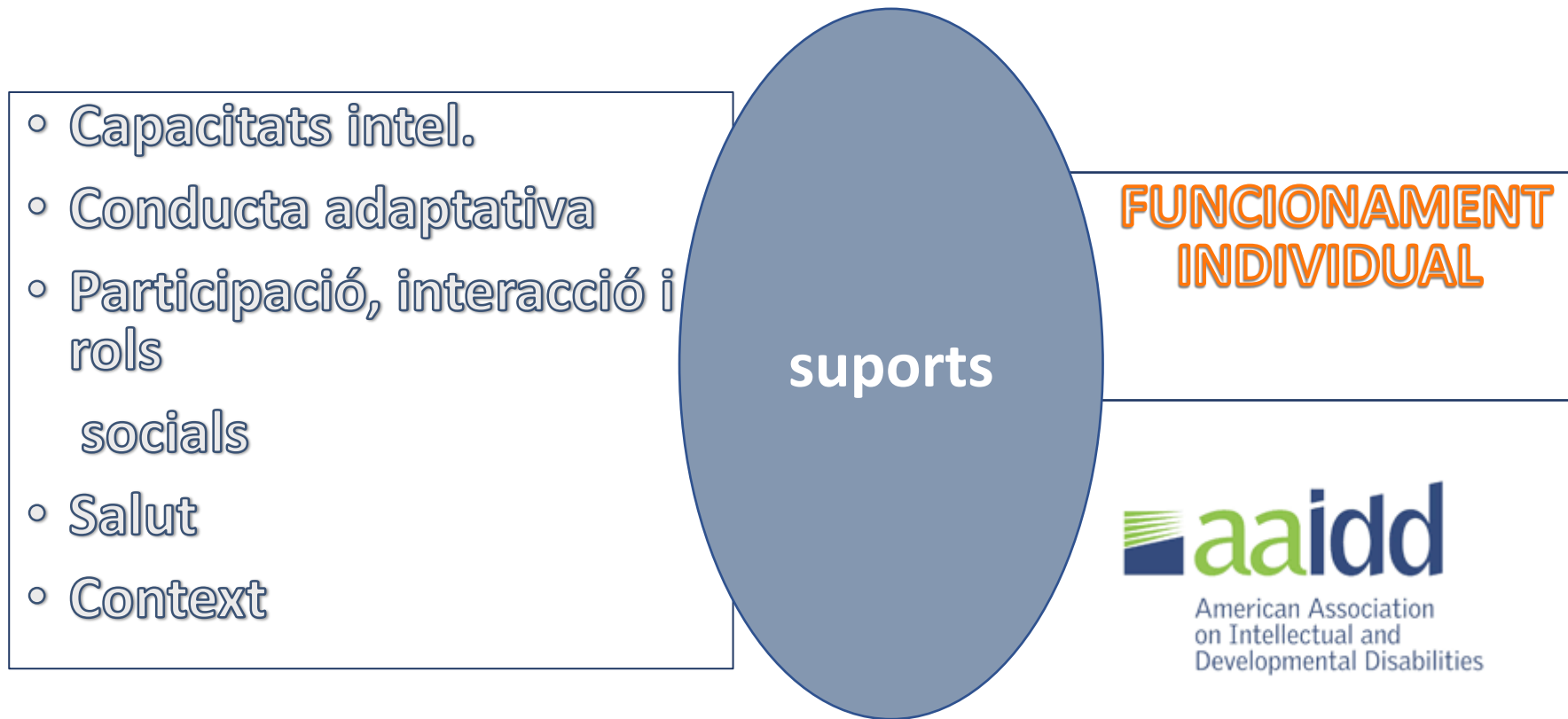
DI

Àrea conceptual: competència en la memòria, la lectura, l'escriptura i les matemàtiques

Àrea social: consciència dels pensaments dels altres i dels seus sentiments, habilitats interpersonals i sentit de la realitat social

Àrea pràctica: cura personal, organització de tasques (per al treball o l'escola), administració dels diners, i salut i seguretat

Actualment es posa molt èmfasi en el paper que exerceixen **els suports** en el funcionament de la persona amb DI

DI i alteracions de conducta

DI Agressions

FISIQUES
AUTO/HETERO
CONTRA OBJECTES
VERBALS: amenaces,
insults..

Alteracions de conducta són més greus quanta més afectació cognitiva i funcional i està relacionat significativament amb

- l'absència de comunicació verbal o alternativa
- Empobriment sensorial

DI o FI

L'intel·ligència ↓ prediu problemes de conducta independentment del nivell social i del QI dels pares.

QI ↓ + ↓ rendiment escolar = altament predictiu de conducta violenta

(eliminant factors com baixos ingressos familiars o família nombrosa)

El QI ↓ condueix a la delinqüència mitjançant la intervenció del fracàs escolar

Farrington 2004, Handbook of adolescents psychology

Trastorn de l'Espectre Autista + Discapacitat Intel.lectual

TEA+DI

TEA+DI: les conductes agressives

Són degudes a la **manca d'habilitats comunicatives**: quan tenen un malestar; físic, sensorial, emocional...

ex. Peguen, pessiguen, estiren el cabell....

Les auto-agressions poden ser també autoestimuladores: per quan hi ha dolor, avorriment...

SAAC= sistemes alternatius/augmentatius de la comunicació

Fomenten-complementen-substitueixen el llenguatge oral. Les guies clíniques recolzen el seu ús (California, Ontario, Sydney..)

PECS= Sistema comunicatiu d'intercanvi d'imatges; habilitats crítiques

EXPRESSIVES

Demandar reforçadors (escollir)

Demandar ajuda

Demandar Descans

Rebutjar (NO)

Afirmar (SI)

RECEPTIVES

Respondre a la demora: ESPERAR i al NO

Transició d'activitats

Seguir Instruccions

Seguir un horari

TEA+ DI: Flexibilitat de pensament i conducta

Si canvien les condicions o desapareix el referent ja no saben què fer.

Quan no saben què fer es poden angoixar i poden aparèixer conductes no desitjades com l'agressió o l'agitació.

La dificultat que tenen per ser flexibles fa que es confonguin amb actituds provocatives i desafiants, per

ex: si un nen per menjar ni que sigui una galeta necessita rentar-se les mans, ho haurà de fer cada cop encara que se li digui que no fa falta-----

necessiten ajuda per adaptar la seva conducta.

TEA+DI Flexibilitat de pensament i conducta

Les dificultats per ser flexible de pensament i conducta estan tan en la DI com en el TEA per tan es sumen en aquests nens.

No tenen consciència de què saben i què no saben, per tan

per aprendre i recordar depenen de les instruccions de l'entorn =

- *tot el que fan és rutinari*
- *depenen de que cada acció doni peu a la següent*

Si se'ls interromp en una rutina no tenen la més remota idea de com resoldre-ho.

Depenen de les instruccions dels altres per cada tasca

Canviar DESAFIA per manca FLEXIBILITAT

Obstinat

- Sols vol un cereals
- Sempre la mateixa samarreta

Provocador

- Vol ser el primer

Desafia

- No cedeix en dutxa..

TEA+DI

Conseqüències de les dificultats bàsiques

Mòdulació de l'excitació: la REGULACIÓ també s'aprèn per la interacció mare-fill, es regulen mutuament.

Nens amb TEA no tenen cap mecanisme espontani que faciliti aquesta regulació passen d'estats de baixa excitació a estats de sobreexcitació.

A vegades utilitzen objectes prement per ex. Per reduir el nivell d'excitació o es tapen els ulls o les oïdes.

Trastorn de Gilles de la Tourette

Trastorn per tics

Qué es el Síndrome de Tourette?

“...es un trastorno neurobiológico, no aprendido, pero influenciado por el entorno...que se caracteriza por la aparición de tics motores y fónicos”

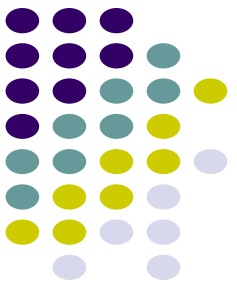
Freeman et al., 2000; Knight et al., 2012

Más común en **hombres** que en mujeres 4:1, knight et al.2012

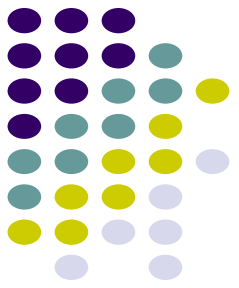
No características físicas destacables.

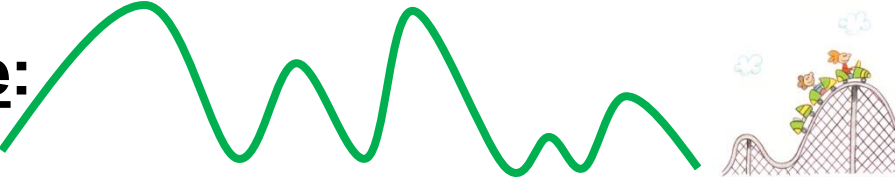
Puede desencadenar **problemas/dificultades** sociales, académicos y laborales.

Prevalencia 0,3-1,5 % población infantil.

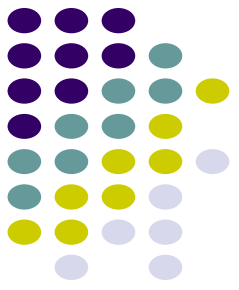

CARACTERÍSTICAS DE LOS TICS

- **Cambian (tipo e intensidad)**: unos tics paran y aparecen otros/ simples y complejos
- Tiene un **curso oscilante**:
- Los tics son **involuntarios** pero se pueden contener (diferencias individuales en la habilidad para suprimir los tics).
- Generalmente, los tics van precedidos de una **sensación premonitoria**: “una urgencia” “una sensación”, “un impulso” “una necesidad”.

FACTORES DEL ENTORNO

Aumento

- Estrés (vacaciones, vuelta al colegio...)
- Ansiedad
- Excitación
- Fatiga
- Relajación
- Ambientes de confianza
- Virus, PANDAS

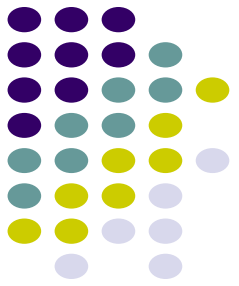

Disminución

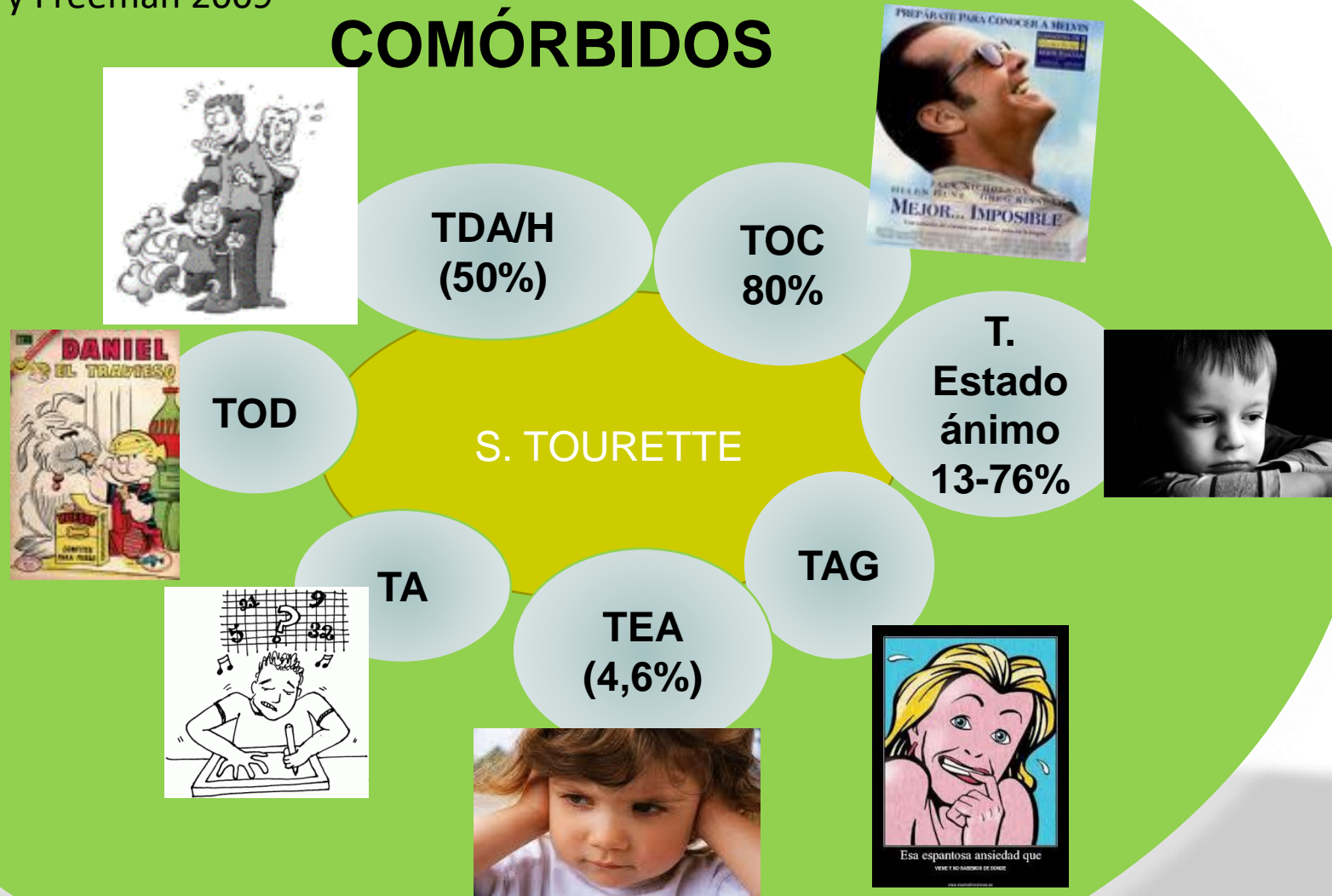
- Actividades que requieren concentración
- Tocar instrumentos
- Visitas médicas
- Relajación
- Sueño

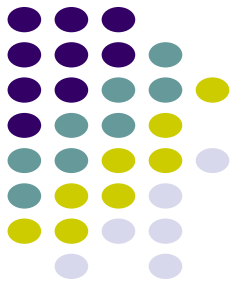
Cavana, Servo, Monaco y Robertson 2009
Khalifa y Von Knorring, 2006
Burd, Li, Kerbeshian, Klug y Freeman 2009
Robertson, 2006

TRASTORNOS COMÓRBIDOS

“Condiciones comórbidas”
Robertson, 2000

PROBLEMAS ASOCIADOS (90%) TR.COMÓRBIDOS

“ESPECTRO CONDUCTUAL” DEL ST

El Síndrome de
Tourette (ST)
Conductas
perturbadoras

Las presentan el 80% de
niños/adolescentes con
Tourette.

Las más frecuentes:

- Arrebatos de rabia y llanto
- Contraargumentación
- Problemas de obediencia
- Regulación emocional

Conductas problemáticas en tourette

La insistencia

ej: en comprar objetos, repetitivos en un tema

Tendencia ante la frustración explotar

rápidamente de 0 a 100

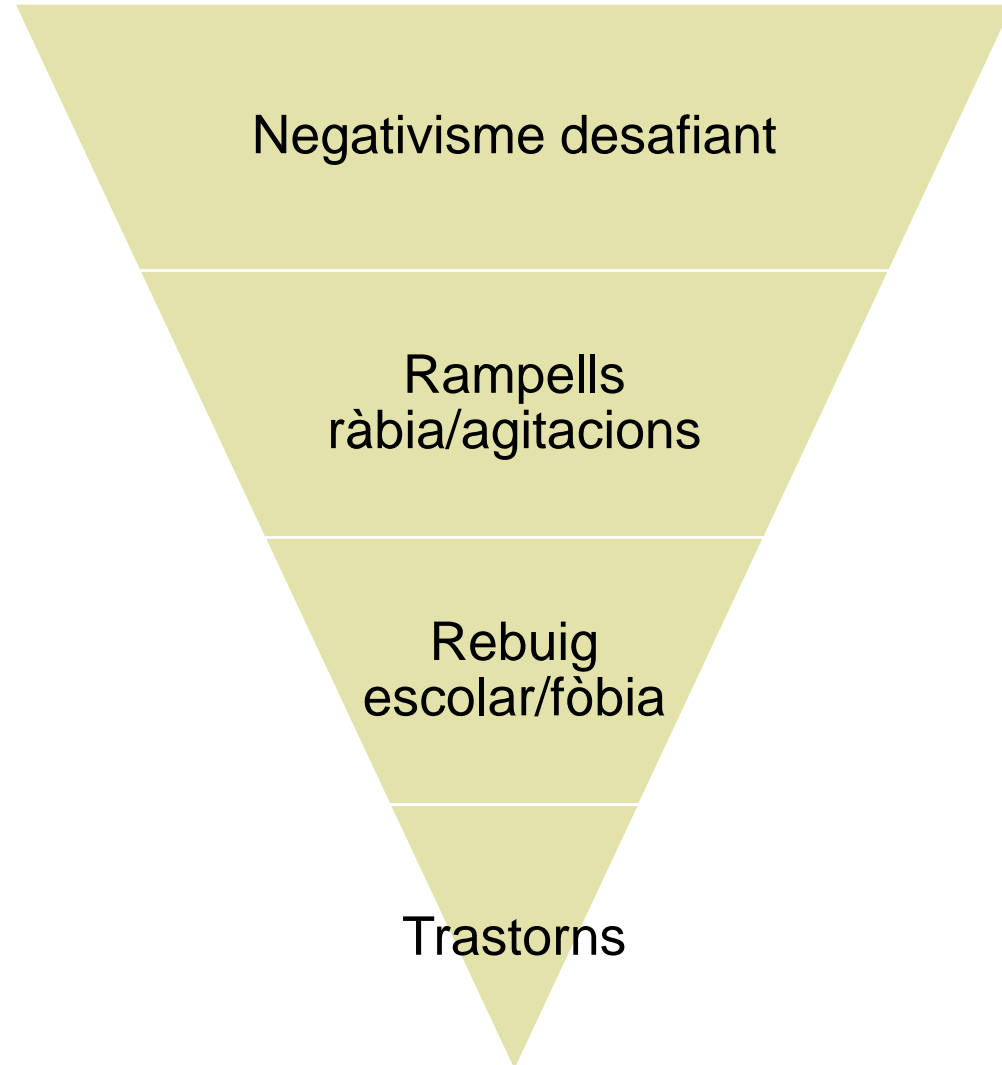
Discutidores y negociadores

Tendencia a evitar el esfuerzo: explosión , enfados, la ansiedad

Factors transversals d'aquests trastorns

TEA, TDAH ,DI, Gilles Tourette...

Manifestacions a escola

TEA
TDAH
DI
Gilles Tourette
....

A large, stylized, light green circular graphic element is positioned on the right side of the slide. It consists of several concentric, slightly offset rings, creating a sense of depth and movement. The color transitions from a pale yellow-green at the top to a light blue-green at the bottom.

Tourette
Tr. Comunicación
social
Tea
Tr.negativismo
desafiante
Discapacidad
intelectual

¿Qué tienen en
común?

Alteraciones funciones
ejecutivas

Rigidez cognitiva: TEA, DI,
TT

Dificultades en teoría de la
mente –comprensión social

Son factores transversales

Els trastorns del desenvolupament a l'escola

Moltes gràcies!

Rosa Nicolau Palou

Psicòloga especialista en clínica

Servei de Psiquiatria i Psicologia Infanto-Juvenil
Hospital Clínic

Professora Associada mèdica
UB

Trastorns del desenvolupament

- Trastorns d'aprenentatge
 - lectura
 - escriptura
 - matemàtiques
- Trastorn motor
 - El trastorn de coordinació motora
 - Moviments estereotipats
- Trastorns de comunicació:
 - Llenguatge
 - Fonològics
 - Fluïdesa- quequeig